

HABSBURŠKA MONARHIJA MED L. 1848 IN 1918

Prvi društvi z imenom Slovenija sta bili ustanovljeni aprila 1848 na Dunaju in v Gradcu, kar kaže na pomen izobražencev pri oblikovanju slovenskih političnih zahtev. Vključevale so oblikovanje »kraljestva z imenom Slovenija«, uvedbo slovenščine kot uradnega jezika v uradih in šolah in nasprotovanje velikonemški ideji. Okrepljena nacionalna samozavest je bila vidna v novih društvih in časopisih ter v težnjah po ustanovitvi nekaterih kulturnih ustanov.

Radikalnejše od nacionalnih pa so bile na Slovenskem zahteve po odpravi fevdalnega sistema. Kmetje so kar sami prenehali izpolnjevati obveznosti, prišlo je do napadov na graščinska poslopja. Najbolj bojeviti so bili na Ižanskem. Nemiri so se začeli umirjati šele po razglasitvi zakona o zemljiški odvezi v septembru 1848, s katerim je bilo formalno konec fevdalne ureditve.

V izgubljenih vojnah v letih 1859 in 1866 je Avstrija izgubila del ozemlja na račun Italije, na severu najprej Lombardijo in nato Benečijo. Njena zunanjepolitična orientacija se je nato usmerila proti jugovzhodu na balkanski polotok. Leta 1867 oblikovana Avstro-Ogrska je bila zveza dveh držav, ki sta imeli skupno zunanje in obrambno ministrstvo ter finance, nekatere zadeve so določali dogovorno, nekatere pa so bile v pristojnosti posameznega dela monarhije. Avstriji je Franc Jožef vladal kot avstrijski cesar, Ogrski pa kot ogrski kralj. Po mejni reki Leitha (Lajta), ki jo je prečkal potnik med prestolnicama Dunajem in Budimpešto, so neuradno avstrijski del imenovali Cislajtanija, ogrski pa Translajtanija. Najbolj nezadovoljni so bili z dualizmom slovanski narodi, ki so zahtevali večjo vlogo, a bistvenega premika do razpada države niso dočakali.